

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСНОВНИХ, ГРОМАДЯНСЬКИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В ШВЕЙЦАРІЇ

Гусар Ольга Анатоліївна,

к.ю.н., доцент,

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

Анотація. Розглянуто швейцарський досвід визначення конституційних прав і свобод людини і громадянина, пов'язаний як зі статусом особистості, так і з особистими, правами громадян у Швейцарії, включно з правом на життя, охорони людської гідності, свободу преси, совісті й віросповідання, наукової творчості і освіти, свободи думок та інформації. Проаналізовані окремі статті Конституції щодо основних соціальних прав громадян в Швейцарії.

Ключові слова: Конституція, Швейцарія, права, свобода, демократія.

Відповідно до Конституції і, враховуючи рівень сучасного життя, Швейцарія є правовою, багатонаціональною та соціально відповідальною державою. Чинна Конституція Швейцарської Конфедерації (у третій редакції від 18 квітня 1999 року) є взірцем ефективного регулювання суспільних відносин, яка складається з Преамбули і шести основних частин, що містять у собі сто дев'яносто шість статей. Після редакції деякі статті зазнали змін, а в доповнених статтях затверджені права, які відповідають правам, гарантованим Європейською конвенцією з прав людини, Загальною декларацією прав людини та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права.

Наприклад, п. 1 ст. 10 Федеральної Конституції [1], яка гарантує кожній людині право на життя і забороняє покарання у вигляді смертної кари. Правомірно та доцільно вживається заборона смертної кари як Богом противного і протиправного акту, так само як і тортури, а також іншого роду

жорстоке, нелюдське або те, що принижує гідність богоподібної людини поводження або покарання.

Початкові заголовні слова та рядки Конституції Швейцарії [1] наповнені глибоким змістом та мають винятково важливе суспільно-правове значення. Вони визначають вірний дух, моральний та правовий настрій, контекстуальний зміст, причину доцільної та реальної дії Основного закону Швейцарії. Конституція починається з цілком і глибоко усвідомленої мудрості її засновників та поваги народу до Бога-Творця всього всесвіту, благоговійної згадки святого імені Господа Бога: «В ім'я Всемогутнього Бога! Швейцарський народ і кантони, відчуваючи відповідальність перед Творінням...». В цьому простежується публічне визнання своєї необхідної конституційно-правової відповідальності перед «Всемогутнім Богом», перед своїм багатонаціональним, багатомовним християнським народом, а також перед Творінням Творця та всім світом. До речі, у Швейцарії чотири офіційні державні мови: німецька, французька, італійська та романська, а із 26 кантонів 4 мають офіційний статус багатомовних.

У частині I «Загальні положення» Конституції визначено, що швейцарський народ та двадцять шість його самостійних кантонів добровільно утворюють Швейцарську Конфедерацію, яка зобов'язана захищати свободу та права народу, охороняти незалежність та безпеку країни; сприяти спільному добробуту, сталому розвитку, внутрішній згуртованості та культурному різноманіттю країни; виступати за довгострокове збереження Богоданих та природних основ життя, за мирний, правомірний та справедливий міжнародний порядок. Визначення принципів правової держави простежуються в ст. 5 Конституції Швейцарії: «Основою та межею державних дій є належна і неминуща ідея права і правомірного закону і, тому дії приватних осіб і державних органів влади повинні здійснюватися сумлінно, згідно права та пропорційно загально визнаним міжнародно-правовим цінностям, цілям, принципам, міждержавним договорам та угодам [1].

Звернем увагу на такі правозначущі та правоохоронні поняття як права та

свобода людини, гідність, сумлінність, відповідальність, які визначені в частині II «Основні права, громадянські права та соціальні цілі». Згідно зі ст. 6 Конституції «кожна особа відповідальна за себе і сприяє за своїми силами вирішенню завдань у державі та суспільстві». Стаття 7 «Людська гідність» Конституції стверджує, що божественна і тому абсолютна «гідність людини підлягає повазі та охороні». Захист від свавілля та дотримання сумлінності (ст. 9 Конституції) проголошує, що «кожна особа має право на добровільне звернення з боку державних органів, що виключає свавілля» [1].

Статті 15 та 72 Конституції Швейцарії [1] чітко встановлюють правомірні цілі та принципи людської «свободи віросповідання та совісті» та взаємовідносин держави та різних релігійних об'єднань: «Кожна особа має право вільно вибирати свою релігію і своє світоглядне переконання або переконання. у суспільстві з іншими; кожна особа має право вступати до релігійної громади або належати до неї та навчатися релігії; нікого не можна примушувати вступати до релігійної громади або належати до неї, здійснювати релігійні обряди або навчатися релігії. ... Регулювання відносин між церквою та державою перебуває у компетенції не Союзу, а самостійних кантонів. Союз і кантони можуть у межах своєї компетенції вживати заходів для збереження публічного миру між членами різних релігійних спільнот. Будівництво мінаретів забороняється». Як бачимо, міра свободи нікому, окрім Бога-Творця, не підсудної совісті кожної людини нічим не обмежується, незважаючи на те, що будь-яка свавільна діяльність різних груп людей у формі своєкорисливої освіти якихось своїх провінційно-національних церков, єпископств та будівництва видимих рукотворних храмів і мечетей на території Швейцарії суворо забороняється.

Статті 16 та 17 «Свобода думок та інформації» та «Свобода засобів масової інформації» Конституції [1] гарантують основне право кожної особи мати фактичну можливість вільно формувати свою думку, безперешкодно її висловлювати та поширювати, право вільно отримувати інформацію, вилучати її із загальнодоступних джерел та поширювати її. Конституційно гарантується

також правомірна та відповідальна свобода слова, друку, радіо та телебачення, а також інших форм публічного розповсюдження програм та інформації. Будь-яка стороння офіційна цензура та видача будь-яким стороннім особам, у тому числі й посадовим особам держави, редакційної таємниці законодавчо забороняється.

Статті 20 та 21 Конституції [1] законодавчо закріплюють також повну свободу наукової творчості, викладання, дослідження, освіти, культури та заняття будь-яким видом мистецтва. Це означає не що інше, як особиста відповідальність і дійсна можливість кожного вченого, викладача, письменника та художника виявляти закладені понад ним таланти істинного творення всього доброго і прекрасного з Творцем-Богом на благо своїх ближніх і далеких людей.

Важливо наголосити на тому, що ст. 35 Конституції [1] вимагає, щоб усі ці та інші основні права кожної людини здійснювалися сумлінно, гідно, розумно, на основі та в межах належного та стійкого громадського правопорядку.

Конституція передбачає, що всі засоби масової інформації, радіо та телебачення повинні сприяти духовно-моральній освіті та культурному розвитку, вільному формуванню думок та розвазі (стаття 93 Конституції) [1]. Вони також повинні враховувати звичаї та особливості країни та потреби кантонів, достовірно та цілісно представляти факти, події та пропорційно виражати багатоманітність наявних у країні поглядів та думок. Всі засоби масової інформації мають необхідне право самостійності (право автономії) при розробці своїх редакційних планів, програм та способів їхньої публічної реалізації. У Швейцарії відкрите медіа-середовище, хоча на ринку домінує державна, редакційно незалежна Швейцарська радіомовна корпорація (SRG/SSR). Консолідація власності на газети в руках великих конгломератів змусила останніми роками закрити деякі дрібніші газети.

В 2020 році Комітет із телекомунікацій Ради штатів проголосував за поправку до статті 93 Конституції, згідно з якою правила, що раніше існували

щодо радіо і телебачення, поширювалися на інші засоби масової інформації[2].

Стаття 119 Конституції [1] законодавчо накладає на державу обов'язок піклуватися про охорону людської гідності, особистості та здоров'я. «...Людина повинна перебувати під захистом від зловживань при зачатті з медичною допомогою і від генної інженерії». Забороняючи будь-які медичні дослідження над людиною, держава зобов'язана брати до уваги «гідність Творіння» Бога-Творця, а також безпеку кожної людини та навколишнього середовища, так само як і всіляко охороняти генетичну різноманітність видів тварин і рослин.

В той же час, ст. 124 Конституції [1] встановлює обов'язок держави надавати достатню допомогу жертвам вчинених злочинів так, щоб особи, які потерпіли від злочину проти їхньої фізичної, психічної або сексуальної недоторканності, отримували допомогу та пропорційне відшкодування, якщо внаслідок злочину у них виникли фізичні, психологічні, економічні проблеми.

Конституція Швейцарії є унікальною за своїм характером та механізмами прояву демократії. У ній стверджується віра у два фундаментальні керівні принципи: "Лише той залишається вільним, хто користується своєю свободою", і "Сила народу вимірюється добробутом найслабших його членів". У положеннях Конституції законодавчо встановлюється довготривала та щоденна конституційна мета правомірного та доцільного, поступового та постійного оновлення Союзу, зміцнення свободи та демократії, незалежності та миру в дусі солідарності та відкритості світу, обліку та пошани різноманіття в єдності, усвідомлення спільних досягнень і відповідальності перед майбутніми поколіннями та визначається рішуче прагнення до добробуту для всіх людей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Federal Constitution of the Swiss Confederation of 18 April 1999 (Status as of 13 February 2022). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/en>.
2. Switzerland: Freedom in the World 2022 Country Report/ URL: <https://freedomhouse.org/country/switzerland/freedom-world/2022>.